

v osmihodinné době pracovní. Zjistí-li se opak, bude nutno zabývati se výší odměny, která žalobci přísluší za práce mimo osmihodinnou dobu pracovní.

Čís. 7405.

V otázce, jakého práva jest použití ve sporu o neplatnost manželství, nezáleží na tom, jaké státní příslušnosti jsou strany v době sporu o neplatnost manželství, nýbrž jaké byly v době uzavření manželství.

Třebas právo cizí země, podle něhož by bylo rozhodovati spor o neplatnost manželství, znalo překážku různosti náboženství, nesmí československý soud k ní hleděti.

(Rozh. ze dne 14. října 1927, Rv I 205/27.)

Žaloba manžela proti manželce o neplatnost manželství byla zamítnuta soudy všech tří stolic, Nejvyšším soudem z těchto

důvodů:

Věc má se tak, že žalobce, jsa tehdaž vyznání mojžišského a ruským státním příslušníkem, bydlícím v Drážďanech, uzavřel dne 14. listopadu 1908 v londýnské čtvrti Whitechapelu civilní sňatek se žalovanou, která tehdaž byla již vyznání římsko-katolického a příslušná do Vídně nebo do Budapešti, bydlícím však rovněž v Drážďanech, načež oba v roce 1913 přestoupili k církvi evangelicko-luterské, a v roce 1915 obdržel žalobce přípověď domovského práva v Brně a na to výnosem místodržitelství v Brně ze dne 26. ledna 1916 obdrželi oba rakouské státní občanství, takže, jak právoplatně ve správní cestě již rozhodnuto, nabyli oba převratem občanství československého. Žalobce uplatňuje překážku § 64 obč. zák., rozdílnost vyznání, jimiž jsou vyznání křesťanské a mimokřesťanské, tedy i mojžišské v poměru ku křesťanskému. Prvý soud míní, že věc posuzovati jest výhradně podle práva čsl., ježto strany jsou příslušníky zdejšími, takže § 37 obč. zák. v úvahu nepřichází, a poněvadž překážka různosti vyznání podle § 64 obč. zák. byla předpisem § 25 zák. rozl. zrušena, jest manželství platné a slušelo prý žalobu zamítnouti. Odvolací soud tento právní názor schválil, opřev se o § 4 obč. zák., podle něhož způsobilost stran k sňatku při zdejších příslušnících dlužno posuzovati výhradně podle tuzemského práva, když sňatek má zde jeviti účinky. Na námitku žalobcovu, že v čase uzavření sňatku platila ještě překážka § 64 obč. zák. a, když podle § 5 obč. zák. zákony, tedy právě ani § 25 zák. rozl. nepůsobí zpět, byl sňatek pro onu překážku neplatný, odpovídá odvolací soud, že § 5 obč. zák. nepřijde tu v úvahu, protože v době sňatku ještě čsl. práva nebylo. Mimo to prý se žalobce překážky § 64 obč. zák. dovolávati nemůže proto, že o ní již v době sňatku věděl (§ 96 obč. zák.) a strany staly se již v roce 1913 stejného vyznání a dnes tedy překážky § 64 obč. zák. již není. Vším právem napadá žalobce v dovolání tyto právní názory nižších stolic

jako právně mylné, dovozuje, že nejde o manželství mezi tuzemskými občany, nýbrž o manželství mezi cizinci v cizině, ježto v době sňatku oba byli cizinci a teprv potom zdejšího příslušenství nabyli, a sňatek byl uzavřen v Anglii, dále že názor, že § 5 obč. zák. nemá zde místa, je neudržitelný, naopak, že je panujícím míněním nauky, že platnost manželství musí býti posuzována podle práva platného v době uzavření sňatku (Krainz-Ehrenzweig, Syst. 1925 § 22 str. 80, 81, rozh. 6964 Gl. U., patent z 20. dubna 1815, dv. dekr. z 22. listopadu 1815, zákon z 25. května 1868, čís. 47 ř. zák., čl. IV. vl. nař. ze dne 11. března 1920, čís. 152 sb. z. a n., § 3 čís. 3), že věc nemůže posuzována býti podle práva zdejšího, zejména však podle nynějšího (podle § 25 zák. rozl., jenž překážku § 64 obč. zák. zrušil), nýbrž že podle § 37 obč. zák. přišlo by v první řadě v úvahu právo anglické, jež sice samo oné překážky manželství nezná, podle něhož však je rozhodným při sňatku cizinců v Anglii právo platné v trvalém bydlišti (permanent house) té které strany, v tomto případě tedy, když strany v době sňatku bydlili v Drážďanech, právo říšskoněmecké, jež § 13 úv. zák. k obč. zák. odkazuje k národnímu právu stran, tedy ohledně žalobce, jenž byl polským příslušníkem, k právu polskému, jež v čl. 190 zákona ze dne 25. června 1836 prohlašuje za neplatný sňatek katolíka, jímž byla žalovaná, s jinověrcem, jímž byl žalobce, což platí podle § 3 pol. obč. zák. i pro manželství polského příslušníka v cizině, a ohledně žalované, jež byla příslušnicí uherskou, podle práva uherského, jež má stejné ustanovení, dále, že i kdyby se věc posuzovala podle rakouského práva v době uzavření sňatku, byl sňatek neplatný (§ 64 obč. zák.), překážka, o níž jde, že je překážkou veřejnoprávní (§ 94 obč. zák.), k níž se hledí z úřední povinnosti, a nepřijde tedy na to, zda žalobce podle § 96 obč. zák. měl či neměl právo, také sám se neplatnosti manželství domáhati. Tyto výklady dlužno opravit potud, že není pravda, že § 13 úv. zák. k něm. obč. zák. odkazuje k národnímu právu stran, když obě strany jsou cizinci; bylo by tedy zjistiti, zda anglické právo odkazuje na právo bydliště, načež by bylo užití práva říšskoněmeckého, jež oné překážky nezná (§ 1303 násl.), ale na zjišťování to nedojde, neboť, jak se níže ukáže, nelze v Čsl. republice k této překážce hleděti, třebaže podle cizozemského práva, jehož tu jest užití, platila. Jinak však má dovolání proti nižším stolicím pravdu.

Právní stanovisko nižších stolic, že následkem nynější československé státní příslušnosti stran dlužno případ posuzovati podle práva československého — a to prý výhradně, — jest naprosto neudržitelné. Lze stranou ponechati otázku, zda, kdyby čsl. právo tu místa mělo, působil by § 25 rozl. zák., jímž překážka § 64 obč. zák. zrušena, zpět, či zda má tu místo § 5 obč. zák., podle něhož zákony zpět nepůsobí, neboť to je otázka pro sebe, která, ač toho třeba není, přece k vůli souvislosti níže zvláště řešena bude (zjevně jest ovšem již zde, že důvod odvolacího soudu, že § 5 obč. zák. proto nepřichází v úvahu, poněvadž v době sňatku čsl. státu a tedy čsl. práva nebylo, je mylný, ježto jde o obsah práva platného tehdy v území nynější státní příslušnosti stran a ni-

koli o jméno státu a tudíž jméno práva), nechme tedy tu otázku stranou a hledme jen k otázce, má-li čsl. práva býti užito, když manželé nyní jsou čsl. příslušníky, ač v čase sňatku v cizině uzavřeného byli cizinci. Praví-li prvý soudce, že § 37 obč. zák. nepřichází v úvahu, ježto strany jsou příslušníky zdejšími, dopouští se nedopatření, přehlížeje, že § 37, jako již §§ 33—36, a rovněž již § 4 obč. zák., zřejmě klade rozhodný důraz na to, jakou příslušnost mají strany v čase, kdy předseberou jednání («předsebere-li cizinec s cizincem právní jednání v cizině, jest je posuzovati podle zákonů místa, kde bylo uzavřeno, pokud při uzavření nebylo zřejmě jiné právo za základ položeno»), že tedy nezáleží na tom, jaké příslušnosti jsou strany v době sporu, nýbrž jen na tom, jaké byly v době právního jednání. Týmž právním omylem trpí i názor odvolacího soudu, jenž stanovisko prvního soudce schvaluje, opíraje je o § 4 obč. zák., neboť i tento předpis, jak již řečeno, předpokládá nade vší pochybu jasně, že strana je v době jednání, z něhož se práva v procesu sporná vyvozují, tuzemským občanem («státní občané zůstávají i v jednáních a věcech, jež v cizině předseberou» atd.: musí tedy jednající předsebrati jednání v době, kdy je státním občanem zdejším, má-li předpis míti místo, a nestačí, když v době právního jednání byl jednajícím cizincem a teprv potom, jako zde, zdejším občanem se stal). Poněvadž však strany v době sňatku čsl. státními občany nebyly, nemůže býti o užití § 4 obč. zák. a tudíž čsl. práva na jejich případ řeči, nýbrž musí býti na ně užito předpisů o cizincích. Tu především je na snadě § 37 obč. zák., podle něhož právní jednání cizinců v cizině posuzují se podle práva platného v místě uzavření, kterýmž místem byla Anglie, anebo, když v rozhodnutí 6787 sb. n. s. k § 4 obč. zák. provedeno, že pod jeho pojmem »osobní způsobilosti« k uzavření právního jednání zahrnuty jsou, pokud jde o sňatek, všechny překážky manželství, což by pak platilo i pro § 34 obč. zák., jenž pojmu toho rovněž užívá, byl by na snadě také tento § 34, podle něhož způsobilost tu, tedy překážky manželství, bylo by posuzovati podle práva platného v místě, kde strana měla v čase sňatku bydliště, pokud se týče státní občanství, podle toho, které stanovisko v kontroverzi mezi těmito oběma místy (v tom jest smysl § 34 sporný, srv. Unger Syst. I. str. 164—166 a starší literatura u něho v pozn. 4. a Krainz-Ehrenzweig Allg. T. I. 1925 str. 95, 96, a novou literaturu u něho v pozn. 12) se zaujme.*)

*) Unger, str. 190—192, neužívá ohledně překážek manželství § 37 a tedy práva platného v místě uzavření sňatku, nýbrž posuzuje překážky ty podle práva bydliště a to mužova, podle něhož prý se řídí v jistých zřetelech i způsobilost ženina (nevěstina), staví tedy na § 34, při čemž kontroverzi mezi bydlištěm a občanstvím rozhoduje ve prospěch bydliště. Jinak nová panující nauka ale jen vzhledem k dv. dekretu u Ehrenzweiga citovanému, s nímž se Unger v bystrých vývodech svých již byl vypořádal. Haagská konvence (viz ji u Stubenraucha 8. vyd. str. 32) praví, že právo k uzavření manželství (tedy překážky manželství) řídí se podle »národního« práva jednoho každého z manželů (tedy podle práva státu, jehož příslušníkem strana jest, opět tedy ne podle § 37 podle práva platného v místě uzavření sňatku), leda že by právo národní připouštělo užití práva bydliště neb místa sňatku. To je de lege lata ovšem nejlepší řešení a Ehrenzweig užívá pro rakouské právo haagské konvence, ač nebyla ještě přijata.

Ale nebude potřeba řešiti ani otázku, má-li užito býti § 37 anebo § 34, ani kontroversy tohoto § 34 (zda má místo právo bydliště či právo domovského státu), protože věc v konci konců vyjde na stejno, ať se užije kteréhokoli práva cizího, tedy anglického, německého, polského nebo uherského (maďarského), jež tu v úvahu podle hořejšího přicházejí, anebo třeba dřívějšího rakouského, jež v úvahu nepřichází, nebo konečně nynějšího československého, jehož nižší stolice užily, ač neprávem. Netřeba tedy také vyšetřovati obsah oněch jmenovaných cizích práv, zda znají překážku, o niž jde, čili nic, neboť, i když ji znají, nesmí čsl. soud k ní hleděti, a to z těchto důvodů, v nichž vlastně spočívá těžisko právní otázky a rozhodnutí sporu. Podle § 81 čís. 4 ex. ř. musí exekuce na cizozemský exekuční titul přes to, že všechny formální zákonné podmínky, jichž se vyžaduje (§ 79, 80), splněny jsou, býti odepřena, pakli by se jí dostalo uznání právnímu poměru neb uskutečnění nároku, kterému tuzemský zákon z důvodů veřejného řádu neb mravnosti platnost (neb žalovatelnost) odpírá. Budiž doloženo, že v této normě obsažena jest již norma čís. 2 téhož § 81, podle níž odepřiti jest exekuci cizozemskou k vynucení jednání podle tuzemského práva nedovoleného (neb nevynutitelného). Této normy dlužno užiti i ve sporech (ne pouze v exekucích), tedy i v souzeném případě, neboť je to norma hmotněprávní. Jest tedy otázkou, zda tuzemský zákon odpírá nároku žalobcovu na neplatnost manželství z důvodu veřejného řádu neb mravnosti, a na tu otázku dlužno přisvědčiti, neboť § 124 ústavní listiny prohlašuje výslovně, že všechna náboženská vyznání jsou si před zákonem rovna, což je normou veřejného řádu, které by uznání nerovnosti oněch dvou vyznání, jimž manželé v čas sňatku přináleželi, zřejmě odporovalo. Jest tedy teprv z tohoto důvodu § 81 čís. 4 ex. ř. a § 124 ústavní listiny žalobu zamítnouti a bylo proto tak uznati, jak se stalo.

Čís. 7406.

Uzavřel-li prodávatel nemovitosti s kupitelem nájemní smlouvu s tím, že byt do určité doby vyklidí, jest tato vedlejší úmluva součástí hlavní smlouvy (kupní) a jest prodávatel povinen vykliditi byt v umluvené lhůtě. Předpisu § 2 (3) zák. na ochranu nájemců ze dne 26. března 1925, čís. 48 sb. z. a n. nelze tu užiti.

(Rozh. ze dne 14. října 1927, Rv I 1536/27.)

Žalovaní, prodávající dům čp. 211 žalobcům zavázali se, že byt, jejž obývali v prodaném domě, vyklidí nejpozději do 1. června 1927. Příkaz k vyklizení procesní soud první stolice k námitkám žalovaných zrušil. Důvody: Na souzený právní poměr vztahují se ustanovení § 2 (3) zákona čís. 48 z roku 1925, podle nichž nájemní smlouvy sjednané po 3. květnu 1920 na určitou dobu jest po dobu platnosti zákona o ochraně nájemníků pokládati za sjednané na neurčitou dobu. Toto ustanovení jest jus cogens, nemůže býti zrušeno vůlí stran, vypovídáná